

अभ्यासः

मौखिकः

प्रश्न 1. उच्चारण करें -

(क)	(1)	एकः	एका	एकम्
	(2)	द्वौ	द्वे	द्वे
	(3)	त्रयः	तिस्रः	त्रीणि
	(4)	चत्वारः	चतस्रः	चत्वारि

(5) पञ्च (6) षट् (7) सप्त (8) अष्ट (9) नव (10) दश

(11) एकादश (12) द्वादश (13) त्रयोदश (14) चतुर्दश (15) पञ्चदश

(16) षोडश (17) सप्तदश (18) अष्टदश (19) नवदश

(एकोनविंशतिः/ऊनविंशतिः) (20) विंशतिः।

(ख) प्रथमा विभक्ति में-

शब्द - लिङ्ग	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
बालक - पु०	बालकः	बालकौ	बालकाः
गज - पु०	गजः	गजौ	गजाः
फल - नपु०	फलं	फले	फलानि
पुष्प - नपु०	पुष्पं	पुष्पे	पुष्पाणि

चक्र - नपु०	चक्रं	चक्रे	चक्राणि
बाला - स्त्री०	बाला	बाले	बालाः
चटका - स्त्री०	चटका	चटके	चटकाः
महिला - स्त्री०	महिला	महिले	महिलाः

लिखितः

प्रश्न 2. चित्र को देखकर संख्या लिखें—

उत्तर— (क) चत्वारि कन्दुकानि ।

(ख) द्वे पुष्पे ।

(ग) द्वौ बालकौ ।

(घ) एका बालिका ।

(ङ) पञ्च कदली-फलानि ।

प्रश्न 3. नीचे लिखी संख्याओं के संस्कृतपद लिखें—

यथा—	ग्यारह	एकादश
	सात	सप्त
	पाँच	पञ्च
	तेरह	त्रयोदश
	उन्नीस	एकोनविंशति
	आठ	अष्ट
	पन्द्रह	पञ्चदश
	अठारह	अष्टादश

प्रश्न 4. निम्नांकित संख्याओं को बढ़ते क्रम में पुनः लिखें—

पञ्च, अष्टादश, द्वादश, नव, त्रयोदश, सप्त, एकादश, अष्ट।

उत्तर—पञ्च, सप्त, अष्ट, नव, एकादश, द्वादश, त्रयोदश, अष्टादश ।

प्रश्न 5. वर्णों को जोड़कर शब्द लिखें—

यथा—क् + ऋ + ष् + ण् + अः — कृष्णः ।

(क) ब् + आ + ल् + अ + क् + अः — बालकः ।

(ख) प् + अ + त् + अ + न् + त् + इ — पतन्ति ।

(ग) न् + ऋ + त् + य् + अ + म् — नृत्यम् ।

(घ) व् + अ + र् + ष् + आ — वर्षा ।

प्रश्न 6. उचित संख्यावाचक शब्दों से रिक्त स्थानों की पूर्ति करें—

(क) मम ..... कर्णो स्तः ।

(ख) गजस्य ..... पादाः भवन्ति ।

(ग) मम ..... नासिका अस्ति ।

(घ) द्विचक्रिकायां ..... चक्रे भवतः ।

(ङ) दशरथस्य ..... पुत्राः आसन् ।

उत्तर—(क) दौ, (ख) चत्वारः, (ग) एका, (घ) द्वे,

(ङ) चत्वारः

प्रश्न 7. रेखा खींचकर मिलान करें—

(i) षट्	(क) देवाः
(ii) पञ्च	(ख) हस्तौ
(iii) द्वौ	(ग) मुखम्
(iv) एकम्	(घ) वेदाः
(v) त्रयः	(ङ) ऋतवः
(vi) चत्वारः	(च) पाण्डवाः

- उत्तर—
(i) षट्	(ङ) ऋतवः
(ii) पञ्च	(च) पाण्डवाः
(iii) द्वौ	(ख) हस्तौ
(iv) एकम्	(ग) मुखम्
(v) त्रयः	(क) देवाः
(vi) चत्वारः	(घ) वेदाः

